

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI ILMIY AXBOROTI

Научный вестник Бухарского государственного университета
Scientific reports of Bukhara State University

4/2023

E-ISSN 2181-1466

9 772181 146004

ISSN 2181-6875

9 772181 687004

4/2023

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI ILMIY AXBOROTI
SCIENTIFIC REPORTS OF BUKHARA STATE UNIVERSITY
НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК БУХАРСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА

Ilmiy-nazariy jurnal
2023, № 4, may

Jurnal 2003-yildan boshlab **filologiya** fanlari bo'yicha, 2015-yildan boshlab **fizika-matematika** fanlari bo'yicha, 2018-yildan boshlab **siyosiy** fanlar bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasining dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo'lgan zaruriy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

Jurnal 2000-yilda tashkil etilgan.
Jurnal 1 yilda 12 marta chiqadi.

Jurnal O'zbekiston matbuot va axborot agentligi Buxoro viloyat matbuot va axborot boshqarmasi tomonidan 2020-yil 24-avgust № 1103-sonli guvoohnoma bilan ro'yxatga olingan.

Muassis: Buxoro davlat universiteti

Tahririyat manzili: 200117, O'zbekiston Respublikasi, Buxoro shahri Muhammad Iqbol ko'chasi, 11-uy.
Elektron manzil: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

TAHRIR HAY'ATI:

Bosh muharrir: Xamidov Obidjon Xafizovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bosh muharrir o'rinbosari: Rasulov To'liqin Husenovich, fizika-matematika fanlari doktori (DSc), professor

Mas'ul kotib: Shirinova Mexrigiyo Shokirovna, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Kuzmichev Nikolay Dmitriyevich, fizika-matematika fanlari doktori (DSc), professor (N.P. Ogaryov nomidagi Mordova milliy tadqiqot davlat universiteti, Rossiya)

Danova M., filologiya fanlari doktori, professor (Bolgariya)

Margianti S.E., iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Indoneziya)

Minin V.V., kimyo fanlari doktori (Rossiya)

Tashqarayev R.A., texnika fanlari doktori (Qozog'iston)

Mo'minov M.E., fizika-matematika fanlari nomzodi (Malayziya)

Adizov Baxtiyor Rahmonovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Abuzalova Mexriniso Kadirovna, filologiya fanlari doktori, professor

Amonov Muxtor Raxmatovich, texnika fanlari doktori, professor

Barotov Sharif Ramazonovich, psixologiya fanlari doktori, professor, xalqaro psixologiya fanlari akademiyasining haqiqiy a'zosi (akademigi)

Baqoyeva Muhabbat Qayumovna, filologiya fanlari doktori, professor

Bo'riyev Sulaymon Bo'riyevich, biologiya fanlari doktori, professor

Djurayev Davron Raxmonovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Durdiyev Durdimurod Qalandarovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Olimov Shirinboy Sharofovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Qahhorov Siddiq Qahhorovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Umarov Baqo Bafoevich, kimyo fanlari doktori, professor

Murodov G'ayrat Nekovich, filologiya fanlari doktori, professor

O'rayeva Darmonoy Saidjonovna, filologiya fanlari doktori, professor

Navro'z-zoda Baxtiyor Nigmatovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Hayitov Shodmon Ahmadovich, tarix fanlari doktori, professor

To'rayev Halim Hojiyevich, tarix fanlari doktori, professor

Rasulov Baxtiyor Mamajonovich, tarix fanlari doktori, professor (Andijon davlat Pedagogika instituti rektori)

Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Boboyev Feruz Sayfullayevich, tarix fanlari doktori (O'zR FA tarix instituti yetakchi ilmiy xodimi)

Jo'rayev Narzulla Qosimovich, siyosiy fanlar doktori, professor

Qurbonova Gulnoz Negmatovna, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Jumayev Rustam G'aniyevich, siyosiy fanlar nomzodi, dotsent

Quvvatova Dilrabo Habibovna, filologiya fanlari doktori, professor

Axmedova Shoira Nematovna, filologiya fanlari doktori, professor

Amonova Zilola Qodirovna, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Zaripov Gulmurot Toxirovich, texnika fanlari nomzodi, dotsent

ADABIYOTSHUNOSLIK *** LITERARY CRITICISM *** ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ		
Muxidova G.S.	Pragmatic analysis of textual styles	234
Kilicheva M.R.	Interpretation of dreams in “Jane Eyre” and “Wide Sargasso Sea”	239
Qudratova S.O.	The depiction of women’s role in the story “The revolt of mother” by Mary Eleanor Wilkins Freeman	243
Tilakova Z.T.	XX asr Amerika adabiyotida roman janri tadriji	248
Xaitov X.A.	Zamonaviy o‘zbek nasrida xalq maydon kulgisi ifodalari	253
Бегматова Р.Ф.	Нутқда кооперацияни таъминлашда самимийлик ва ишонч стратегиясининг қўлланилиши	259
Бозорова В.М.	Обзор литературы в жанре иронии в риторике и теории литературы	264
Гудзина В.А.	Ретрансляция гендерных установок в поэтическом дискурсе Анны Ахматовой	270
Муртазаева Ф.Р.	Своеобразие приёмов и форм раскрытия психологизма в женской прозе Л. Петрушевской и Л. Улицкой	275
Норқўчқоров Ш.Ш.	Таъсири мутақобилаи арӯзи арабу ачам дар “Меъёр-ул-ашъор”-и Насируддини Тўсӣ	280
MATNSHUNOSLIK VA ADABIY MANBASHUNOSLIK *** TEXTOLGY AND LITERARY SOURCE STUDY *** ТЕКСТОЛОГИЯ И ЛИТЕРАТУРНОЕ ИСТОЧНИКОВЕДЕНИЕ		
Ражабова М.Б., Нематуллаева М.Х.	Нодира “Девон”и нашрларига доир мулоҳазалар	285
Oripov J.R.	“Yusuf va Zulayho” dostoni Hazora nusxasi haqidagi dastlabki kuzatishlar	290
“NAVOIY GULSHANI”		
Bekova N.J.	Navoiyning tatabbunavislik mahoratiga doir (Jomiy g‘azaliga tatabbusi misolida)	296
TARIX *** ИСТОРИЯ *** HISTORY		
Raxmatulloyev M.X.	Buxoro viloyatida ommaviy axborot vositalari faoliyatini rivojlantirishda xorij tajribasidan foydalanish	298
“QUTLOV”		
Rashidova Sayyoraga bag‘ishlanadi	Taniqli fan va davlat arbobi, O‘zR FA Polimerlar kimyosi va fizikasi instituti direktori, akademik Sayyora Rashidova 80 yoshda	302

НОДИРА “ДЕВОН”И НАШРЛАРИГА ДОИР МУЛОҲАЗАЛАР

Ражабова Маърифат Бақоевна,

Бухоро давлат университети

*Ўзбек тили ва адабиёти кафедраси профессори,
филология фанлари доктори.*

marifar.bakaeva@mail.ru

Нематуллаева Маржона Хикматулла қизи,

Бухоро давлат университети

матншунослик ва адабий

манбашунослик таълим йўналиши

II босқич магистранти

Аннотация: Мақолада Моҳларойим – Нодиранинг А. Қаюмов томонидан 1958 йилда амалга оширилган “Нодира. Шеърлар”, Маҳбуба Қодирова томонидан 1963 йилда нашрга тайёрланган “Девон”и, 1979 йилда “Шарқ классик меросидан” рукни остида “Нодира шеърлятидан” ҳамда 2001 йилда Нодира-Комила “Девон” номи остида нашр қилинган девонидаги лирик шеърлари матни қиёсий ўрганилган. Ушбу нашрлардаги матний тафовутларнинг бадиий матнга таъсири таҳлиллар орқали кўрсатиб берилган.

Калит сўзлар: Нодира, девон, анъана, газал, нашр, матн, матншунослик, сўз, ҳарф, маъно.

КОММЕНТАРИИ К РЕДКИМ ПУБЛИКАЦИЯМ ПРОИЗВЕДЕНИЯ НОДИРЫ «DEVON»

Аннотация: В статье в сравнительном аспекте проанализированы произведения Моҳларойим - Нодиры «Нодира Стихотворения», опубликованные А.Каюмовым в 1958 году, «Девон» Маҳбубы Қадировой, подготовленный к печати в 1963 году, «Поэзия Нодиры» - 1979 году в рубрике «Восточное классическое наследие» и лирические поэмы Нодиры-Камилы в девоне, изданные в 2001 году под названием «Девон». Посредством анализа показано влияние текстовых различий в этих изданиях на художественный текст.

Ключевые слова: Нодира, деван, традиция, газель, публикация, текст, текстология, слово, буква, значение.

COMMENTS ON THE "DEVON" OF NODIRA PUBLICATIONS

Annotation: In this article Mohlaroyim - Nodira's A. "Nadira" written by Kayumov in 1958. Poems", Mahbuba Kadirova's "Devon" prepared for publication in 1963, "Nodira's poetry" in 1979 under the heading "Oriental classical heritage" and Nodira-Komila's lyrical poems "Devon" published in 2001 under the name "Devon" were comparatively studied. The effect of the textual differences in these publications on the artistic text was shown through analysis.

Key words: Nadira, devan, tradition, ghazal, publication, text, textology, word, letter, meaning.

Қириш. Нодира –Қўкон адабий муҳитининг шаклланишида муҳим роль ўйнаган шахслардан бири. Асли исми Моҳларойим бўлиб, Нодира унинг адабий таҳаллусидир. Бундан ташқари, ўзбекча шеърларини Комила, форсий асарларини Макнуна таҳаллуси билан ёзган. Нодирадан бизга бой маънавий мерос қолди. Мутахассисларнинг этирофича, бугунги кунда биз Нодиранинг ўзбек ва форс-тожик тилларида яратган 10 минг мисрага яқин лирик меросига эгамиз.

Шоира лирик меросига оид турли йўналишда тадқиқотлар олиб борилган. Жумладан, Нодира девонларининг нашрлари Истиклолга қадар ва ундан кейин оид амалга оширилди. 1958 йилда А. Қаюмов томонидан “Нодира. Шеърлар лар”, Маҳбуба Қодирова томонидан 1963 йилда “Нодира. Асарлар” девонининг I ва II жилдлари, 1979-йилда “Нодира-Комила” девони, 1979 йилда “Шарқ классик меросидан” рукни остида “Нодира шеърлятидан”, 2001 йилда “Нодира-Комила” каби ўнлаб нашрлари амалга оширилди. Албатта, бу нашрларнинг дунё юзини кўриши катта меҳнатнинг натижаси бўлиб, матншунос олимларлардан фидойиликни талаб қилади.

Таъкидлаш керакки, мумтоз адабиётмиз намояндаларининг асарлари қайта-қайта нашр қилиниши қувонарли ҳол. Бироқ, бу нашрларнинг барчасидан кўнглимиз тўлиши қийин. Бизнинг Нодира девонлари устидаги кузатувларимиз шундай хулосага келишимизга асос бўлди. Албатта, биз матншуносларнинг бу борадаги меҳнатларини эътироф этган ҳолда, нашрлардаги баъзи тафовутли ўринларни таҳлилга тортмоқчимиз. Бу тафовутли ўзгаришлар ҳарф ва сўз алмашини каби кўринишларда кўзга ташландики, улар матн мазмунига маълум маънода салбий таъсир кўрсатади. “Матн ҳақиқатини тиклашда, мумтоз адабиётимиз намуналарини нашр этишда ҳар бир белги, ҳарф, сўз мутахассиснинг зийрак назаридан ўтсагина ”улкан иш”нинг муваффақиятини таъминлаш имкони туғилади”[5].

Асосий қисм. Нодиранинг девонининг 1958, 1963 ва 1979, 2001 – йиллардаги нашрларидаги матний тафовутларни баъзиларини кўрсатиб ўтмоқчимиз:

1963-йилдаги нашрда 21 – рақам остида берилган “**Тулға десам йўқ кафи пойнингга тоб**” мисраси билан бошланувчи ғазал шоира девонининг 1979- йилдаги нашри билан қиёслаганда улар ўртасидаги матний тафовут сўз алашини тарзда содир бўлгани кўринади.

1963 йилдаги нашрда ғазалнинг тўртинчи байти:

Турфа саволе лабидин сўрди **ёр,**
Жон берайин бўлмаса ширин жавоб.

1979- йилдаги нашрда:

Турфа саволе лабидин сўрди **ёд,**
Жон берайин бўлмаса ширин жавоб – тарзида берилган.

Байтда лирик қаҳрамон (ошиқ) турфа саволларига жавоб бермаган ёрнинг ширин лабига “жон бериши” бадий талқин қилинган. Кўриниб турибдики, байт мазмуни “ёд”сўзини қабул қила олмайди.

Мазкур ғазалнинг еттинчи байти шоира девонинг 1958- йилда нашр қилинган “Нодира. Шеърлар” тўпламида:

Мойили зулм этма кўзинг **таркини,**
Йўкса қилур мардум уйини хароб.

Мазкур байт 1979 йилдаги нашрда “туркини” тарзида берилган.

Мойили зулм этма кўзинг **туркини,**
Йўкса қилур мардум уйини хароб.

“**Тарк**” сўзи Навоий асарлари луғатида “ташлаш, воз кечиш, баҳридан ўтиш” [3.624]маъноларида қўлланилган. “**Турк**”сўзи эса “шўх, гўзал” [10.784]маъноларидаги сўз.

Байтнинг насрий баёни: “Гўзал ва шўх кўзингни зулмга мойил қилма, йўкса мардум уйини хароб этади”.

Мумтоз ғазалиётда маъшуқа кўзи турли ташбеҳлар билан тасвирланади. Ошиқ маъшуқа кўзларининг зулмкорлигидан зорланади, ундан муруват кутади. Бу аъанавий тасвирдан фойдаланмаган ижодкорлар бўлмаса керак. Демак, юқоридаги байтда маъшуқа кўзини “шўх ва гўзал” сифати билан васф қилган Нодира унинг зулмдан йироқ бўлишини сўрайди. Байтда “мардум” сўзи “одамлар, кишилар” ҳамда “кўз қорачиғи” маъносидаги сўз. Байтнинг мазмуни ҳар иккала маънони ҳам қабул қилади. Бу эса ийҳом санъатини ҳосил қилади.

“**Сайд этти мени ул икки қуллоб**” дея бошланувчи ғазалининг тўртинчи байти 1958-йилги нашрида:

Гирдоба эрур кўзимнинг ёши,
Ошиқни ҳалок этар бу гирдоб.

Биринчи мисрадаги “**гирдоба**” сўзи 1979 йилги нашрида:

Гирдоб эрур кўзимнинг ёши,

Ошиқни ҳалок этар бу гирдоб- “**гирдоб**” шаклида учрайди. “**Гирдоб**”сўзи “сувдаги чуқурлик, қуюн”[4.135]деган маънони англатади. “Гирдоба” сўзининг изоҳи эса луғатларда кузатилмайди. “Гирдоб” сўзи байтда икки ўринда қўлланган бўлиб, такрорга асосланган радд- ул-садр илал –ажуз (Садрнинг ажурда такрорланиши) ҳосил қилган.

Байтнинг насрий баёни: “Кўзимнинг ёши гирдобдир, бу гирдоб ошиқни ҳалок этади”. Сўз таркибидаги бир ҳарфнинг алмашини сўзни “маъносиз” шаклга солиб қўйган.

Нодира шеърлари матни ўртасидаги бундай тафовутни “**Эй, хушо, шиша аро**” мираси билан бошланувчи ғазалда ҳам кузатишимиз мумкин.

Ғазалнинг биринчи байти 1958йилги нашрда шундай берилган:

Эй, хушо шиша аро оби ҳаёти хукамо,

Ким анинг ҳар киши **айтса бўлур** Хизрнамо.

Мазкур байт 1979 йилги нашрда **“айтса бўлур”** жумласи ўрнида **“нўш этмоқ”** тарзида берилган.

Эй, хушо шиша аро оби ҳаёти ҳукамо,

Ким анинг ҳар киши **нўш этса** бўлур Хизрнамо.

“Нўш этмоқ” сўзининг маъноси “ичмоқ” дир [2. 644]. Байтнинг насрий баёни: “Эй хуш (яхши) инсонлар, шиша қадаҳда ҳақимларнинг оби ҳаёти (ҳикмат) бор, ким уни ичса (нўш этса) Хизр каби бўлади”.

Байтда Хизр (а.с) ҳамда “оби ҳаёт” билан боғлиқ воқеаларга ишора қилинган. Хизр ривоятларга кўра, “оби ҳайвон”- тириклик сувини излаб топган ва ундан ичиб доимий тирик юрадиган пайгамбарнинг исми. Демак, мазмундан англашиладики, байт “айтмоқ” жумласини эмас балки, “нўш этмоқ” бирикмасининг маъносини “ҳазм қилади”. Шундай қилинганда ғазал вазнида ҳам сакталиқ бўлмайди.

Нодиранинг **“Ёр лаълин ёд этармен”** дея бошланувчи ғазали нашрида ҳам таввофутли ўринлар кузатилади. Ғазалнинг тўртинчи байти 1958 йилги нашрда:

Соврулурман ҳажр водийси аро, Мажнун **киби**,

Хизр қилғондек ватан сарчашмаи ҳайвон кўруб.

Мазкур байт 1963 йилги нашрда:

Соврулурман ҳажр водийси аро, Мажнун **мени**,

Хизр қилғондек ватан сарчашмаи ҳайвон кўруб,- тарзида берилган. Ушбу байтнинг насрий баёнига эътибор қаратсак: “Хизр ўзига тирикликни абадий ватан қилгани каби мен ҳам айрилиқ водийсида Мажнундек совруламан”. Нашрда “каби” ўхшатиш воситаси “мени” сўзи билан алмашган, бу эса байт маъносига салбий таъсир кўрсатган.

Мумтоз матнлардаги нафақат сўз, ҳатто бир ҳарфнинг алашиниши ҳам уни маънодан узоқлаштиради, муаллиф айтмоқчи бўлган фикрдан китобхонни чалғитади. Бундай “жузъий” нуқсонлар Нодира девонлари нашрида анчагина. Жумладан, шоиранинг **“Баҳор келди”** дея бошланувчи ғазалнинг еттинчи байти 1958-йилги нашрда:

Юзинг наззораси **ўшшоқ**ларни фирдавси,

Ҳарими дарғаҳинг аҳбоба жаннат-ул-маъво,-тарзида берилган. Мазкур байт 1963-йилги нашрда куйидагича берилган:

Юзинг наззораси **ушшоқ**ларни фирдавси,

Ҳарими дарғаҳинг аҳбоба жаннат-ул-маъво.

“Ушшоқ” - ошиқлар, “ўшшоқ”нинг эса луғатлардаги изоҳи мавжуд эмас.

Шоиранинг **“Берай жон висол ичра”** деган мисралар билан бошланувчи ғазалида ҳам сўз таркибидаги ҳарфнинг (**х-ж**) алмашинини содир бўлган.

Мазкур ғазал 1958 йилдаги нашрда:

Қадинг мисраи шўху **баржастадур**,

Бўлиб хуси девонидин мунтаҳаб,- тарзда берилган бўлса, 1963 йилги нашрда 24-тартиб рақамида берилган бўлиб, ғазалнинг тўртинчи байти куйидаги шаклда берилган:

Қадинг мисраи шўху **баржастадур**,

Бўлиб хусн девонидин мунтаҳаб.

Байтдаги **“баржаста”** сўзига Порсо Шамсиев томонидан тузилган луғатда “бўртиб турган, кўзга кўринарли” деб изоҳ берилган. Байтда машуқа қадди шоир девонида “кўзга кўринган ва ажратиб олинган” мисрага ўхшатиляпти. Бу ўринда “баржаста” маъносини ифодаловчи сўзни берган маъкул.

“Май ичсанг, эй кўнгул, элдин ниҳон ич” мисраси билан бошланувчи ғазалда ҳам шундай нуқсон кўзга ташланади.

1963 йилги нашрда:

Будур мазмуни мавжи бодаи ноб

Ки саҳбо пийрни айлар **жувон**, ич

1979 йилги нашрда:

Будур мазмуни мавжи бодаи ноб

Ки саҳбо пийрни айлар **жавон**, ич.

Ушбу байтларни матний тадқиқ этадиган бўлсак, иккала нашрдаги **“жувон”** ва **“жавон”** со‘зларини маъносига эътибор қаратамиз. “Жавон” сўзи “ёш, янги, зўр” маъноларини англатади. “Жувон”- “ёш йигит” маъносини англатади [1.552]. Бир қараганда ҳар иккала сўзнинг луғавий

маъноси байт маъносига уйғундай туюлади. Бироқ улар ўртасида фарқ борлиги изоҳдан ҳам аёнлашапти.

Насрий баён: “Тоза тиниқ майни ичишнинг завқи шундаки, у қари кишини **ёш йигитга** айлантиради”. Кўришиб турибдики, нашрда ”жувон”- “ёш йигит” маъносини ифодаловчи сўзни берган маъқул.

Нодиранинг машхур “**Нигори гулбаданимни тушумда кўрсам эдим**” мисраси билан бошланувчи ғазалининг олтинчи байти 1963- йилги нашрда:

Жафои ҳажр била кўксуми **нигор** қилай,

Нигоҳи сеҳр фанима тушумда кўрсам эдим.

1979-йилги нашрда:

Жафои ҳажр била кўксуми **фигор** қилай,

Нигоҳи сеҳр фанима тушумда кўрсам эдим.

“**Фигор**”- “жароҳатли, ярали”, “нигор” сўзи эса “ маъшуқа” маъносини ифодалайди [10.638].

Биринчи мисрада лирик қаҳрамон –ошиқнинг кўкси жафойий ҳажр билан жароҳат қилиниши тасвирланган. Кўринадики, “нигор” сўзи шоир муддаоси учун бўйсунмайди.

Нодирабегимнинг “**Гар аҳли вафо истаса кошона саломат**” деб бошланувчи ғазалининг иккинчи байти 1958-йилги нашрда:

Ул ҳусн **шифойида** кўнгул куйса ажабмас,

Қолғайму чароғўтида парвона саломат.

1963- йилги нашрда:

Ул ҳусн **шуойида** кўнгул куйса ажабмас,

Қолғайму чароғўтида парвона саломат.

Мазкур байтлардаги “**шуойи ва шифойи**” сўзларининг ўзаро нашрларда фарқланганлигини кўришимиз мумкин. “Шифойи” сўзи “шифо топмоқ, тузалмоқ” маъносини билдирса, “шуойи” [3.528] сўзи эса “шуъла, нурлар” маъносини ифода этади.

Байтнинг насрий баёни: “Ул ҳусн шуъласида кўнгул куйса ажабмас, ахир парвона чироғўтидан соғ қоладими? Кўришиб турибдики, “**шифойи**” сўзида ҳаёт мантиғи бузилган.

Нодира девони 2001- йилда ҳам нашр қилинди. Мазкур нашр ҳам Маҳбуба Қодирова томонидан тайёрлаган матн асосида амалга оширилди. Мазкур нашрда Нодиранинг ўзбекча ва тожикча шеърлар киритилган. Бу нашрда ҳам маълум матний тафовутларни кузатишимиз мумкин. Жумладан, шоиранинг “**Чаман риёзида гулгашти маргзор қилиб**” мисрали ғазалининг тўртинчи байти 2001-йилги нашрда:

Қилурман ишқу жунун карвониға имдод,

Сиришк **нофаларин** ашқи шашқатор қилиб, - тарзида берилган.

Байтдаги, “**нофа**” сўзи “мушк, мушқдон” маъносини ифода этади. Мазкур байт 1968- йилдаги нашрда эса куйидагича берилган:

Қилурман ишқу жунун карвониға имдод,

Сиришк **ноқаларин** ашқи шашқатор қилиб.

Ноқа” сўзи эса “урғочи туя, туя” маъносини билдиради. Шоир ишқ ва телбалик карвониға кўмаклашган ошиқ кўз ёшларини ноқага қиёс қилган. Бундан ташқари байтдаги “**карвон**” сўзи матнда “**ноқа**” сўзининг қўлланишини талаб қилади. Шундай қилинса, шоир қўллаган бадий тасвирий восита “озор” топмайди.

Хулоса. Таҳлиллардан кўришиб турибдики, мумтоз ижодкорларнинг асарлари нашридаги биргина сўзнинг тушиб қолиши ёки алмашиши маънога салбий таъсир қилиши билан бирга, муаллифнинг асл мақсадидан ўқувчини йироқлашишига сабаб бўлади. Албатта, Нодира девонларининг кейинги нашрларида бундай нуқсонларнинг олдини олиш матншунослигимиз олдидаги муҳим муаммолардан биридир. Моҳларойимнинг ижодини кенг миқёсда ўрганиш, ундан бизга мерос бўлиб қолган девонларини тадқиқ қилиш адабиётшунослигимиз олдидаги муҳим вазифалардан бири саналади.

АДАБИЁТЛАР :

1. Алишер Навоий асарларининг изоҳли луғати, I том. – Т.: Фан, 1983.
2. Алишер Навоий асарларининг изоҳли луғати, II том. – Т.: Фан, 1983.
3. Алишер Навоий асарларининг изоҳли луғати, III том. – Т.: Фан, 1983.
4. Ботирбек Ҳасанов. Навоий асарлари учун қисқача луғат. – Т.: Фан, 1993.

5. Раҳмонов В.Матн ҳақиқати. <https://ziyouz.uz/matbuot/hozirgi-davr-matbuoti/2010-sp-1384366982/>
6. Нодира. Шеърлар. – Т.: Ўз.ССР давлат бадийи наشريёти, 1958.
7. Нодира. Девон. (Ўзбек ва форс-тожик тилларидаги шеърлар). – Т.: Ўзбекистон ССР фанлар академияси наشريёти.1963.
8. Нодира шеърятидан. – Т.: Ўзбекистон КП Марказий комитетининг наشريёти. 1979.
9. Нодира- Комила. Девон.Абдулла Қодирий номидаги халқ мероси наشريёти. – Т.: 2001.
- 10.Шамсиев Порсо.Навий асарлар луғати. – Т.: Фафур Фулом номидаги адабиёт ва санъат наشريёти